

Chương trình Biến đổi khí hậu, Nông nghiệp và An ninh lương thực (CCAFS) Đông Nam Á do Trung tâm Nghiên cứu Nông nghiệp Nhiệt đới (CIAT) chủ trì, với những nhà nghiên cứu hàng đầu thế giới về khoa học nông nghiệp, nghiên cứu phát triển, khoa học khí hậu và khoa học trái đất nhằm xác định và giải quyết các mối quan hệ tương tác, tổng hòa và cân đối giữa biến đổi khí hậu, nông nghiệp và an ninh lương thực. www.ccafs.cgiar.org

Tài liệu này là bản dịch có sửa đổi từ bản gốc được Viện Nghiên cứu Tái thiết Nông thôn Quốc tế (IIRR) biên soạn. Các quan điểm được trình bày trong tài liệu này không được coi là các quan điểm chính thống của CGIAR hay Future Earth.

Tài liệu này cung cấp những thông tin cơ bản về mô hình “**Cộng đồng ứng phó thông minh với biến đổi khí hậu**” hay “**Làng Nông Thuận Thiên**” cho các cán bộ địa phương và đối tác Việt Nam.

Dịch và biên tập:

Ngô Đức Minh

Bùi Tân Yên

Dựa theo tài liệu: Julian Gonsalves, Leocadio Sebastian, Bernadette Joven, Celso Amutan, Ariel Lucerna. 2015. *Climate - Smart Villages: Key Concepts. A primer for CCAFS partners in Southeast Asia*. International Institute of Rural Reconstruction (IIRR).

Hình vẽ trong tài liệu: Celso Amutan và Ariel Lucerna

Ảnh chụp trang bìa: Neil Palmer- CIAT

Hà Nội, tháng 6 năm 2016

- **Tại sao** cần xây dựng mô hình làng/bản ứng phó thông minh với biến đổi khí hậu?
- **Tại sao** lại gọi là mô hình “Làng Nông Thuận Thiên”?
- **Tại sao** các nhà khoa học, cộng đồng địa phương và nông dân đóng vai trò chủ chốt trong việc xây dựng mô hình Làng Nông Thuận Thiên?
- Các yếu tố cơ bản của Làng Nông Thuận Thiên là gì?

- Biến đổi khí hậu (BĐKH) đang diễn ra và tác động ngày càng tiêu cực đến sản xuất nông nghiệp và cuộc sống của người dân.
- Nông dân đã và đang cảm nhận rõ ràng và đối mặt với những biến động bất thường của thời tiết và thay đổi của khí hậu: mưa bão ngày càng khó dự báo, mùa mưa ngày càng ngắn, hạn hán xảy ra thường xuyên, kéo dài và khắc nghiệt hơn...
- Có thể nông dân không gọi tên những sự thay đổi trên là “Biến Đổi Khí Hậu” nhưng họ đang thực sự phải chịu đựng tác động tiêu cực của BĐKH và tìm cách thích ứng với nó.

- Nỗ lực đơn lẻ của một người dân sẽ không đủ để ứng phó với BĐKH và các rủi ro liên quan đến khí hậu. Việc này cần sự chung tay của cả cộng đồng.
- Một cộng đồng nông thôn (làng, bản hay ấp) cùng áp dụng nhiều biện pháp để thích ứng và giảm nhẹ tác động của BĐKH, đảm bảo sinh kế được gọi là một **cộng đồng ứng phó thông minh với BĐKH** hay gọi ngắn gọn là “**Làng Nông Thuận Thiên**”.
- Làng Nông Thuận Thiên đề cao sự hợp tác của **cộng đồng** trong áp dụng các giải pháp để phát triển **nông nghiệp** một cách **hài hòa** lâu dài với **tự nhiên**.

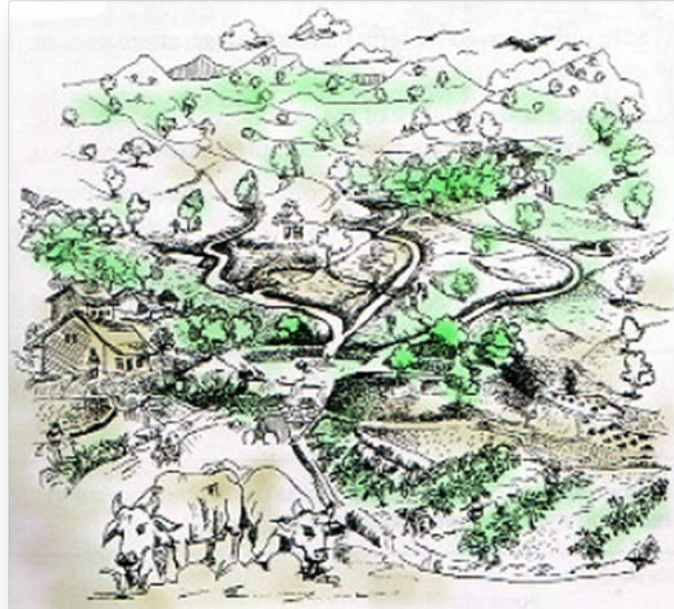
- Trong một Làng Nông Thuận Thiên, cả cộng đồng cùng tham gia với chính quyền, nhà quản lý, nhà nghiên cứu,... đánh giá và xác định những giải pháp kỹ thuật được cho là phù hợp và khả thi nhất trong điều kiện đặc thù của địa phương.
- Đây là mô hình nông thôn mà các bên liên quan cùng tham gia với người dân trong việc **lập kế hoạch, xây dựng chính sách** phù hợp, triển khai **thực hiện các giải pháp** và sáng kiến không chỉ về mặt kỹ thuật mà còn liên quan tới cân bằng giới và các khía cạnh xã hội khác.

- Mô hình Làng Nông Thuận Thiên được xây dựng và phát triển nhằm (1) đảm bảo an ninh lương thực và dinh dưỡng, (2) tăng cường khả năng thích ứng và khả năng phục hồi đối với tác động tiêu cực của BĐKH; đồng thời (3) cải thiện đời sống và nâng cao thu nhập cho người dân.
- Làng Nông Thuận Thiên đại diện cho một đặc điểm sinh thái nông nghiệp với tập quán canh tác và các nguy cơ liên quan tới khí hậu đặc thù.

Các Làng Nông Thuận Thiên được coi là những cộng đồng "tiên phong" trong việc thực hiện các giải pháp nông nghiệp ứng phó thông minh với biến đổi khí hậu. Tại đây, cộng đồng nông thôn sẽ thử nghiệm, phát triển các thực hành nông nghiệp thông minh nhằm phổ biến ứng dụng trên qui mô lớn hơn như các làng, bản lân cận, vùng địa lý hay vùng cảnh quan cụ thể.

Xây dựng Làng Nông Thuận Thiên

Bước đầu tiên trong việc xây dựng Làng Nông Thuận Thiên là thực hiện nghiên cứu cơ bản như điều tra hiện trạng sản xuất nông nghiệp, kinh tế, xã hội, ảnh hưởng của BĐKH đặc thù,... ở quy mô hộ gia đình, cộng đồng và vùng địa lý.

Sau khi có dữ liệu và thông tin cơ bản sẽ tiến hành lựa chọn giải pháp thích ứng với BĐKH ưu tiên để xác định giải pháp tiềm năng có thể áp dụng.

Các giải pháp có thể triển khai ở Làng Nông Thuận Thiên

Tiếp cận và vận dụng thông tin về thời tiết	Quản lý và sử dụng tài nguyên nước	Quản lý và sử dụng nguồn hữu cơ hợp lý	Quản lý dinh dưỡng cây trồng và dịch hại	Sử dụng năng lượng hiệu quả	Nâng cao kiến thức cộng đồng
<ul style="list-style-type: none"> • Dự báo thời tiết theo mùa vụ • Ứng dụng công nghệ Thông tin trong tư vấn nông nghiệp • Tham khảo đặc điểm khí hậu tương tự 	<ul style="list-style-type: none"> • Phục hồi nước ngầm • Thu gom nước mưa • Quản lý nước dựa vào cộng đồng • Quản lý nước trong nông trại • Tưới khô ướt xen kẽ (nông lộ phơi) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nông lâm kết hợp • Nông nghiệp bảo tồn • Quản lý và sử dụng đất bền vững • Quản lý và sử dụng chất thải chăn nuôi • Tái sử dụng nguồn phế phụ phẩm nông nghiệp 	<ul style="list-style-type: none"> • Quản lý dinh dưỡng theo vùng • Bón phân hợp lý • Trồng xen canh gối vụ/Trồng cây họ đậu • Dùng thang so màu lá để bón phân cân đối • Áp dụng biện pháp sinh thái trong quản lý và phòng trừ sâu bệnh 	<ul style="list-style-type: none"> • Sử dụng nhiên liệu sinh học • Sử dụng máy móc tiết kiệm nhiên liệu • Quản lý và sử dụng phế phụ phẩm nông nghiệp để tạo khí sinh học, than sinh học • Làm đất tối thiểu 	<ul style="list-style-type: none"> • Khuyến khích nông dân học tập lẫn nhau. • Mạng lưới nông dân ứng dụng công nghệ nông nghiệp thông minh. • Tổ chức các “ngân hàng” hạt giống và cây giống thức ăn gia súc. • Dịch vụ thông tin thị trường • Quản lý rủi ro ngoài nông trại

Các nhà nghiên cứu và nông dân liên tục giám sát và đánh giá các lợi ích/hiệu quả từ các hoạt động triển khai tại Làng Nông Thuận Thiên, dựa vào các tiêu chí bao gồm: khả năng phục hồi sau tác động tiêu cực của thời tiết, mức độ thích ứng và giảm nhẹ, sản lượng, mức thu nhập...).

Phạm vi của Làng Nông Thuận Thiên

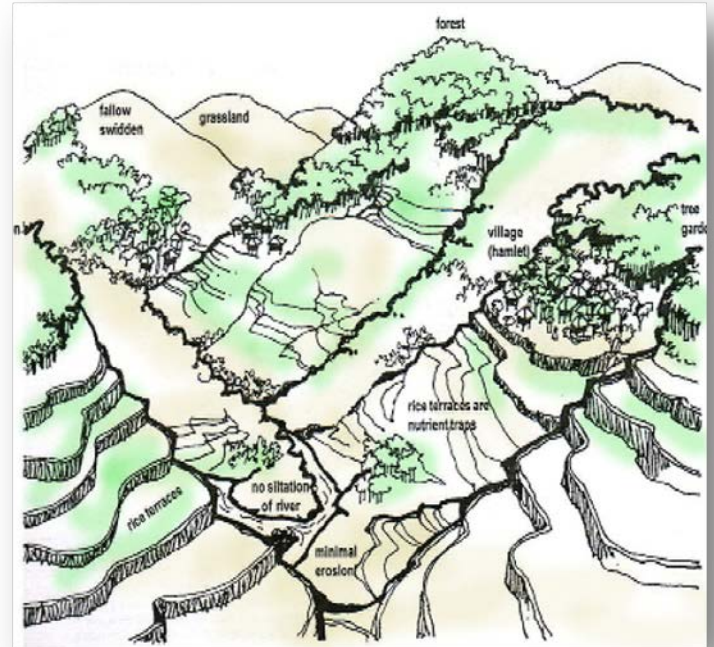
Làng Nông Thuận Thiên là một vùng địa lý nhỏ có các đặc thù về yếu tố khí hậu, môi trường, hệ sinh thái, v.v., và mối quan hệ giữa cộng đồng với các yếu tố tự nhiên này thông qua hoạt động sản xuất nông nghiệp. Vì vậy, phạm vi Làng Nông Thuận Thiên có thể được xác định bằng ranh giới hành chính, cũng có thể là ranh giới của một lưu vực hoặc vùng địa lý.

Phạm vi của Làng Nông Thuận Thiên thể hiện ảnh hưởng của hệ sinh thái tới các hoạt động thích ứng và mục tiêu phục hồi đối với BĐKH.

Việc áp dụng giải pháp nông nghiệp thông minh (ví dụ: không đốt rơm rạ, phục hồi rừng đầu nguồn, v.v) được triển khai một cách đồng bộ trên diện rộng, là yếu tố then chốt đảm bảo cho sự thành công của các chương trình thích ứng với BĐKH.

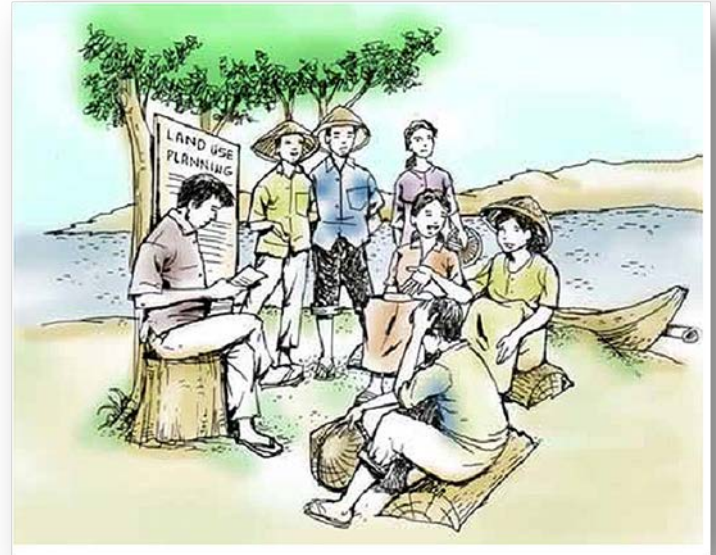
Để so sánh và đánh giá những thay đổi về sinh kế và hệ sinh thái trước và sau khi áp dụng các giải pháp nông nghiệp thông minh, chương trình CCAFS theo dõi một vùng địa lý có phạm vi 10 km x 10 km, bao gồm Làng Nông Thuận Thiên và các cộng đồng lân cận.

Mô hình “Làng nông thuận thiên”

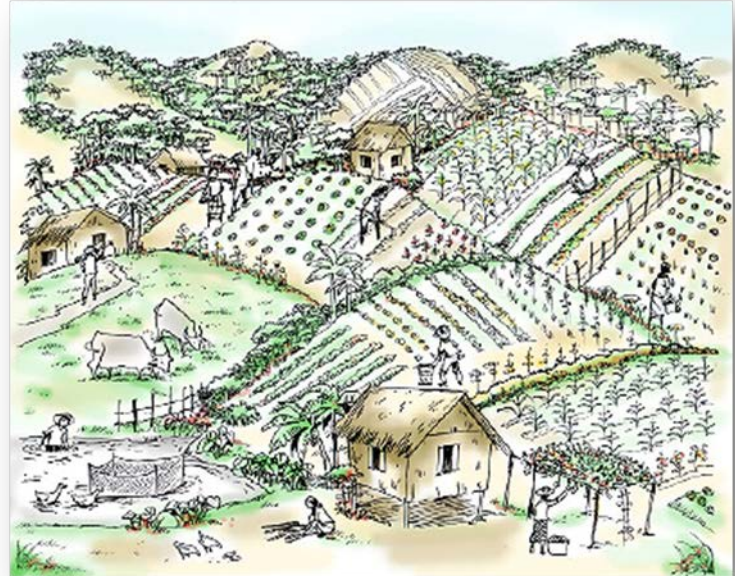
Ở Làng Nông Thuận Thiên, cả cộng đồng cùng tham gia xây dựng kế hoạch sử dụng đất để ứng phó với BĐKH và các rủi ro do BĐKH mang lại. Tiềm năng cũng như hạn chế của các điều kiện tự nhiên (đất, nước, khí hậu, v.v.) và xã hội (lực lượng lao động, tập quán, văn hóa, v.v.) được người dân đánh giá để vừa tối ưu việc sử dụng đất và các hoạt động nông nghiệp của địa phương, vừa phù hợp với kế hoạch sử dụng đất của xã, huyện, tỉnh...

Kế hoạch sử dụng đất do các đơn vị nghiên cứu và người dân đề xuất sẽ là cơ sở để các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp và chương trình nghiên cứu hỗ trợ, thử nghiệm các giải pháp nông nghiệp thông minh, từ đó xác định được những giải pháp ưu tiên tốt nhất và phù hợp nhất đối với điều kiện đặc thù của địa phương.

Điểm khác biệt của mô hình Làng Nông Thuận Thiên so với các mô hình phát triển nông nghiệp dựa vào cộng đồng khác là việc khuyến khích người dân tự nâng cao năng lực và tăng cường khả năng thích ứng với BĐKH.

Tuy nhiên, không phải các sáng kiến, giải pháp chỉ được thực hiện trong phạm vi Làng Nông Thuận Thiên, mà sẽ được nhân rộng ra các cộng đồng và vùng địa lý khác. Điều này giúp Làng Nông Thuận Thiên thật sự là một “*hình mẫu*” chứ không phải là một điểm “*trình diễn*”.

Không nên thay đổi tính thống nhất của mô hình Làng Nông Thuận Thiên - một đơn vị cơ sở của nghiên cứu và phát triển.

Cần lưu ý rằng:

- Nhân rộng mô hình là một tiêu chí quan trọng của Làng Nông Thuận Thiên.
- Các hoạt động thích ứng thông minh với BĐKH được áp dụng phải đưa ra được những bằng chứng rõ ràng.
- Mỗi vùng có một tập hợp các giải pháp nông nghiệp thông minh riêng biệt.

Các Làng Nông Thuận Thiên được sử dụng như là “hình mẫu” trong việc nhân rộng các giải pháp nông nghiệp thông minh. Vì vậy, quan trọng là cần làm rõ vai trò và mục đích của việc xây dựng Làng Nông Thuận Thiên và xác định phạm vi cũng như quy mô áp dụng giải pháp nông nghiệp thông minh dựa vào những yêu cầu thực tế

Ghi nhớ 1.

- Nghiên cứu giải pháp thích ứng với BĐKH là một yếu tố nền tảng của Làng Nông Thuận Thiên, giúp xây dựng và duy trì năng lực thích ứng của địa phương ở các cấp độ khác nhau.
- Khuyến khích người dân từng bước đổi mới, thử nghiệm và điều chỉnh các thực hành nông nghiệp thông minh tại cộng đồng cho phù hợp với điều kiện thực tế.
- Những cộng đồng nào đã có kinh nghiệm trong quản lý thích ứng thì thường thích ứng tốt hơn với những thay đổi trong tương lai.

Ghi nhớ 2

- Trong một Làng Nông Thuận Thiên, chúng ta cần phải luôn tự hỏi: ai cần việc ta đang làm?
- Mục tiêu giảm nghèo, nâng cao khả năng phục hồi, cải thiện sinh kế và dinh dưỡng nên được coi là những quan tâm chính. Bài báo, báo cáo chỉ được coi là các sản phẩm phụ mà thôi.
- Cuối cùng, việc xây dựng mô hình Làng Nông Thuận Thiên không phải là làm kinh tế!

CGIAR

RESEARCH PROGRAM ON
Climate Change,
Agriculture and
Food Security

CCAFS

